

Bozyazı

Bozyazı Merkez	253
Demirölük	262
Dört Ayak	256
Kilise Burnu	259
Köristan	263
Maraş Tepesi	256
Melenia	258
Nagidos Antik Kenti	254
Softa Kalesi	260
Susanlık	262
Yelbiz Kalesi	261

Bozyazı Merkez

Mersin'in 209 km. güneybatısında. İsmi ilk yerleşim yeri olan Gürlevik yöresinin güneyinde uzanan verimsiz boz renkli toprakların halk tarafından "Çorak Düzlük" anlamına gelen Bozalan, Bozova, Bozyazı denmesinden almıştır. İlçenin Antik Dönem'deki ismi ise Küçük Ada anlamındaki Nagidos'tur.

Bozyazı İlçesi'nin içinde bulunduğu bölge İ.Ö. 2. binyılda Luvi kavimlerinin yaşadığı Tarhundassa Krallığı'nın sınırları içinde bulunuyordu. İ.Ö. 7. yüzyılda bölge bir Samos Kolonisi durumuna gelmiştir. Asur ve Babil metinlerinde, bölgenin İ.Ö. 7. ve İ.S. 6. yüzyıllarda Fenikeliler ile ticaret yapan önemli bir liman kenti olduğu belirtilmektedir.

Büyük İskender'in ölümünden sonra bölge Seleukoslar ve Ptolemaioslar arasında geçen savaşlara sahne olmuş ve sonunda bölge Ptolemaioslar'a kalmıştır.

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde, İmparator Caligula İ.S. 1. yüzyılda bütün Kilikia kıyıları Commagene kralı IV. Antiochos'a vermiştir. İ.S. 260' tan sonra Kilikia kıyıları Pers ordularının eline geçmiştir.

Bölge Romalılar'dan sonra Bizans egemenliğine geçmiştir. Bu zamanda Emeviler (661-750) ve Abbasiler (750-1258) tarafından sık sık hücumu uğramış ve zaman zaman istila edilmiştir.

Türkler'in bölgeyi kesin olarak ele geçirmesi ve bölgeye yerleşmesi Selçuklu hükümdarı I. Alaeddin Keykubat zamanında, 1228 tarihinde olmuştur. İlk Türk yerleşimleri Yiva Boyu'na mensup Türkler tarafından Tekeli, Derebaşı, Gürlevik ve Akcamii yörelerinde kurulmuştur. Daha sonra Karamanoğulları'na, 1487 yılından itibaren de Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Bugünkü Bozyazı İlçesi 1989 yılında Beyrelî ve Gürlevik Köyleri'nin birleşmesi ile oluşmuştur.

Nagidos Antik Kenti

Nagidos, Bozyazı İlçesi'nin antik yerleşimidir. Anemurium'un 10 km. doğusundadır. İlçede Paşabeleni Tepesi üzerinde antik yerleşimin akropolü yer alırken, eteklerinde de nekropolü bulunmaktadır. Akropolün batısında yer alan Sini Çayı buradan denize dökülmektedir. Paşabeleni Tepesi'nin karşısındaki ada da (Nagidussa) Nagidos ile bağlantılıdır.

Hekataios'a göre "Nagis Kubernetes" adında semitik kökenli birisi tarafından kurulmuştur. Ancak bu durum kesin değildir. İ.Ö. 2. binyılda Luvi halkının oluşturduğu Tarhundaşa Krallığı'nın sınırları içinde bulunduğu bilinmektedir. Asurlular ile olan bağlantıları ise kesinleştirilememektedir.

Nagidos'un İ.Ö. 7.yüzyılda bir Samos Kolonisi olduğu ve böylelikle ticarete açılmış bir liman kenti kimliği kazandığı bilinmektedir. İonialılar ve Grekler, Kilikia'nın dağlık kısmında kendileri için üsler kurarak Fenikeliler ile doğu ticaretini

sürdürmüşlerdir. Bölge hakkındaki kesin bilgiler İ.Ö. 6.yüzyılda "Yeni Babil " metinlerinde geçen Pirindu kralı Appuaşu ile ortaya çıkmaktadır.

İ.Ö. 557/556 yıllarında Pirindu kralı Appuaşu'ya karşı bir sefer düzenleyen Babil kralı Nergilissar'ın bu seferiyle ilgili metinlerde, kralın ordularının, "atalarının başkenti" olan bugünkü Meydancikkale ile bağdaştırılan Kirşu'ya kadar geldiği bildirilmektedir. Pers Dönemi'nde (İ.Ö. 6.yüzyıl - 4.yüzyıl) Meydancikkale'nin bir Pers garnizonu olduğu bilinmektedir. Nagidos'da Pharnabazus'a ait gümüş sikeler bulunmuştur. Bu da antik şehrin İ.Ö. 5. yüzyıl sonu ve 4. yüzyılda ekonomik açıdan güçlü olduğunu göstermektedir.

Paşabeleni Tepesi'nin üzerinde yer alan akropolü çeşitli dönemlere ait olduğu sanılan sur, duvarları çevrelemektedir. Yerleşim sur içinde gelişirken tepenin güney yamaçları tarımsal amaçlı kullanılmıştır. Paşabeleni Tepesi'nin doğusunda bir yerleşim daha bulunmaktadır. 4 km. batısında ise antik liman vardır. Tepenin eteklerinde ve bugünkü şehir yerleşmesinin altında kalan yerlerde nekropol saha-

sına aittir.

Nagidos antik kentinin tarihini aydınlatan en önemli buluntu Mersin Müzesi'nde sergilenmekte olan yazıttır. Bu yazıt Nagidos ve komşu kent Arsinoe'nin kuruluşu hakkında bilgiler içerirken, aynı zamanda her iki kentteki sınırlar ve düzenlemelerde yer almaktadır. Bunun ötesin-

de kutsal alanlar ve dönemin Ptolemaios soyundan olan yöneticileri ve Nagidos ile olan ilişkilerinin aydınlatıldığı bu yazıt, İ.Ö. 238 yılına tarihlenmektedir. Burada Mersin Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü Başkanı Prof.Dr. Serra Durugönül tarafından yapılan bilimsel kazı çalışmaları tamamlanmıştır.

Dört Ayak

Bozyazı'nın 7 km. doğusunda, karayolunun 800 m. güneyinde Çubukkoyağı Köyü'ndedir. Halk arasında "Dört Ayak Harabesi" olarak bilinmektedir. Yüksekliği ikinci kata kadar korunmuştur. Kule – ev tarzında yapılmıştır. Birinci katta mazgal pencereler, ikinci katta kemerli pencereler bulunmaktadır. Duvarlar üzerinde ahşap hatıl izleri görülmektedir.

1

Maraş Tepesi

Şimdiye kadar Arsinoe olarak adlandırılan bu yer Bozyazı İlçesi'nin 2 km. doğusundaki Çubukkoyağı Köyü sınırları içinde, denize doğru burun biçiminde uzanan hakim bir tepe üzerindeki Maraş Tepesi'dir. Eski Çağ coğrafyacısı Strabon, Arsinoe'yle ilgili bilgileri aktarırken; "Anemurium'dan sonra ilk kent olan Nagidos'a sonra bir demir atma yeri bulunan Arsinoe'ye gelinir" demektedir.

Şehrin kuruluşu hakkında ve komşu Nagidos Kenti ile ilişkileri hakkındaki bilgiyi yine Mersin Müzesi'nde sergilenen yazıttan öğrenmekteyiz. Bu yazıttan, şehrin ilk kez İ.Ö. 270 yıllarında Aspendoslu Aetos'un zamanında kurulduğu anlaşılmaktadır. Aetos'un, Mısır kralı II. Ptolemais'in karısı aynı zamanda kızkardeşi adına kurduğu bu kent, kral, karısı ve kızkardeşinin "Kutsal Kenti" olarak anılmıştır. Akdeniz kıyılarında kurulan birçok şehre Arsinoe adı verilmiştir. Bilinen dört Arsinoe antik kenti içinden Bozyazı'da bulunan Arsinoe kenti, II. Arsinoe adına inşa edilmiştir. Yazıtta kom-

2

şu kent Nagidos'la aralarında çıkan sınır anlaşmazlığının giderildiği ve iki nüsha hazırlanan yazıtın Nagidos'ta Afrodit Tapınağı'na, Arsinoe'de ise kapalı kutsal bir alana yerleştirildiğinden bahsedilmektedir. Arsinoe 6 yüzyıl başlarında piskoposluk olmuştur. Erken Orta Çağ'da terk edilmiş ve tekrar yerleşim görmemiştir. Maraş Tepesi'nde bulunan kalıntılar arasında ise doğu-batı limanları çevresinde arazinin eğimine uyan kale surları yer almaktadır. Bunlardan kulelerle takviyelendirilmiş olan batı duvarları oldukça sağlam durumdadır.

Maraş Tepesi'ndeki antik kent içinde birçok yapı kalıntısı tamamen tahrip olmuştur. Anemurion'da gördüğümüz mezar yapılarını andıran iki katlı, tonozlu, bazılarının üst örtülerinin mozaiklerle süslü olduğu mezar yapıları burada da dikkat çekmektedir. Erken Bizans Dönemi'ne ait sadece te-

mel izleri kalmış üç kilise tespit edilmiştir. Ören yerinin kuzeydoğusunda bulunan kilise ile doğusunda bulunan kesme ve moloz taştan inşa edilmiş bazilika, plan özelliklerini koruyarak zamanımıza kadar gelmiştir. Yan yana sıralanmış Roma-Erken Bizans Dönemleri'ne ait evler vardır. Ancak bunların arasında net bir şekilde Roma evi diyebileceğimiz yapılar yoktur.

Melenia

Antik kentin kalıntıları, Bozyazı'nın 11. km. doğusundadır. Melenia'nın deniz tarafında bulunan ve etekleri suya kadar inen burnu, kara yönünde de devam etmektedir. Mevcut doğal limanı ile savunmaya elverişlidir. Bu tip şehirlerde genellikle görülmeyen akropolisin, bu yerleşimde de tespiti yapılamamıştır. Ören yerinin ortasındaki taş duvarla çevrilmiş mekan büyük olasılıkla iç kale savunmasında kullanılan kale görevini yapmaktaydı. Doğu-batı yönünde kurulan yaklaşık 1 km. uzunluğunda ve 400 m. genişliğindeki bir alanı kaplayan antik kentte surlar stratejik olarak ve arazinin verdiği imkanlardan yararlanılarak planlanmıştır. Moloz taş ve horasan harçlı surların yapımında kaya blokları kullanılmıştır. Sur içinde bulunan ve şe-

hir dokusunu oluşturan yapılardan çok az kalıntı görülmektedir.

Birçoğu bitki örtüsü altında kalan bu kalıntıların işlevlerinin ne olduğu dahi anlaşılamamaktadır. Kentin doğusunda bulunan nekropol alanının ortasındaki tepenin kenarında moloz taşlardan yapılmış bir kilise bulunmaktadır. Anemurion ören yerinde sistemli olarak gördüğümüz mezar tiplerine benzeyen, fakat çok küçük ölçekte inşa edilmiş tonoz örtülü, tabanları taş döşeli tek ve iki odalı iki katlı mezar örnekleri yer almaktadır. Mezarlar moloz taştan ve horasan harçlı olarak inşa edilmiştir.

Kilise Burnu

B ozyazı'nın 18 km. doğusunda hemen yolun kenarında yüksek bir tepenin üzerinde yer almaktadır. Akya-ka - Tekeli Köyü'nde Kilise Burnu olarak bilinen, Geç Roma ve Erken Bizans Dönemleri'ne ait ören yeridir. Sur, sarnıç, kilise ve diğer yapılara ait kalıntılar bulunmaktadır. Surun dışında kuzeybatı yönünde ikisi yanyana, biri arkada olmak üzere üç adet İ.S. 1. ve 2. yüzyıllara ait tonozlu, sıvalı, basit giriş kapısı bulunan Anemurion mezarlarına benzer mezarlar vardır.

Softa Kalesi

Kale ilçe merkezini geçtikten sonra kuzeybatıda, hakim bir tepe üzerinde yer almaktadır. Surları yer yer iyi korunmuş durumda olup, oval planlıdır. Roma kaynaklarında adı "Syce" ya da "Sycae" olarak geçmektedir. Batı surlarının ortasında yer alan giriş kapısının savunma gücü bir ara mekanla artırılmıştır. Dış kale ve iç kale surlarından oluşan ve çok geniş bir alana yayılmış olan kalenin güney yamaçlarında yer alan yapı grupları, eski bir liman kenti olan Arsinoe'ye kadar uzanmaktadır. Kalenin güney yamacında

ki iki katlı mezar örneği Anemurion antik kentindekilere benzemektedir. Yapının üst örtüsü tonozlu olup, yıkılmıştır. Kale girişinin sonunda bulunan ve duvarları halen ayakta olan yapının cami, bir rampa ile ulaşılan mekanın ise saray olduğu tahmin edilmektedir. Sur duvarlarına yakın inşa edilmiş küçük ölçekte Geç Roma Dönemi'ne ait hamam yer almaktadır. Bu yapılar dışında Roma ve Bizans Dönemleri'nde kullanılmış olan içleri sıvalı çok sayıda sarnıç bulunmaktadır. Son olarak Karamanogulları zamanında iskan edilmiştir. Anamur Kalesi'nin fethi sırasında anlatılan menkıbeden bu kalenin Selçuklu Ertokuş Bey tarafından ele geçirildikten sonra imar edildiği kaydedilmektedir.

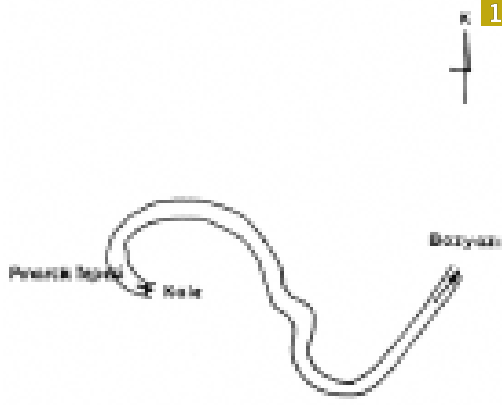

Yelbiz Kalesi

Bozyazı'nın yaklaşık 10 km. kuzeydoğusundaki Tekedüz Köyü'ndeki Derebaşı İlkokulu'nun önünden kuzeybatıya doğru 1.5 saatlik bir yürüyüşle çıkılabilen tepe üzerindedir. Burada büyük bir avlusu, iki geniş holü ve bazilika kısmının çoğu ayakta kalmış olan bir yapı kalıntısı bulunmaktadır. Bu yapı kalıntısı bir manastır olmalıdır. Giriş kapıları ve pencereleri yuvarlak kemer sistemi ile inşa edilmiştir. İç duvarlarındaki ahşap hatlı izleri, üst örtünün ahşap çatı olduğu izlenimini vermektedir. Yapı grubunun doğusunda yer

alan apsisi belirgin bazilika yapısının orta zemininde geometrik düzenleme içinde mozaik izleri mevcuttur. Batıdaki büyük avlunun girişinin iki yanında yaklaşık 6-7 m. yükseklikte kısmen ayakta kalmış karşılıklı iki kule mevcuttur. Avlu duvarları önemli ölçüde tahrip olmuştur. Yapının ön kısmında dışarıdan içeriye doğru derin bir kanalı olan ve merdivenle inilen bir sarnıç bulunmaktadır. Doğuda yine sarnıç olduğunu sandığımız ikinci bir yapı yer almaktadır. Manastırın batı yönünde küçük apsisli şapel binası, şapelin yine batısında dikdörtgen planlı, apsisli ikinci bir şapel binası görülmektedir.

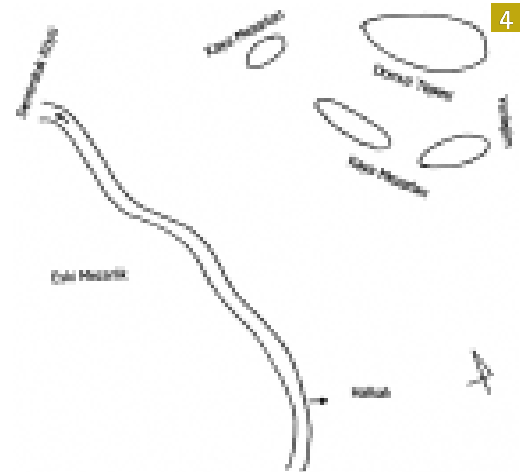
Susanlık

İççe merkezine 2 km. kala sola dönüldükten sonra, Denizciler Mahallesi'nin 500 m. kuzeyinde Pınarcık Tepesi üzerinde yer almaktadır. Antik kentte ilk bakışta Geç Roma Dönemi özellikleri gösteren yapı grupları göze çarpmaktadır. Batıda en yüksek noktada gözetleme kulesi, yay şeklinde tepeyi çeviren kale surları ile önemli bir yapıya ait olması muhtemel mimari parçalar ve tonoz örtülü sarnıç yer almaktadır. Doğu yönünde üst örtüsünü tamamen yitirmiş şapel binası bulunmaktadır. Kuzeyde birbirine bitişik fonksiyonu çözülmemiş iki yapı vardır. Tam ortada taşa oyulmuş libasyon oyukları ve taş merdivenler görülmektedir. Çevrede yapılan yüzey araştırmasında deve tüyü renkli, boyamasız, kalın ve ince cidarlı, çizgi bezekli ya da kabartmalı kaba seramik örnekleri ile cam eşya örnekleri ele geçmiştir. Ören yeri Geç Hitit, Geç Roma ve Bizans Dönemleri'nde iskan görmüştür.

Demiroluk

Demiroluk Köyü'ndeki eski mezarlığa gelmeden hemen önce sağdan kuzeye yürüyerek Domuztepe önlerine gelinir. Kaya mezarlarının yönü kuzeye bakmaktadır. Bu mezarların nişli, tekneli, alınlıklı ve sade olanlarının yanı sıra, yan yana ve kabartma bezemeli olanları da vardır. Mezarların birisinin girişi sütunlu, alınlıklı ve alınlığın ortasında aslan kabartması varken bir diğerinde kalkan, kılıç, atlı bir adam (yere düşmüş); yanı sıra bitki motifli olanları da bulunmaktadır. Bir diğerinde de kadın ve erkek büstü tasvir edilmiştir. Ancak bunlardan bir tanesi yere düşmüştür. Burası hem yerleşim hem

nekropol alanıdır.

Meknlara ait duvarların çoğu yok olmuştur ama ana kayaya oyulmuş kısımları görülebilmektedir. Çok sayıda bandırma tekniğinde yapılmış seramik parçalarına, amphora kulplarına, ince cidarlı seramik parçalarına rastlamak mümkündür. Yerleşim doğu ve kuzeydoğuya doğru gelişmiştir. Domuztepe Mevkii'nde de yerleşim olduğuna dair kalıntılar devam etmektedir.

Köristan

emiroluk'tan geri dönüp Anamur-Ermenek karayolundan kuzeye Ermenek'e doğru devam edilir. Daha sonra Çopurlu Köyü'ne doğru sola dönlür ve stabilize yol takip edilerek Köristan ören yerine ulaşılır. Burada sadece binalara ait yıkılmış taşlar ve kaya mezarları sağlam kalmıştır.

